

۱۶۱ من بعد از دریافت پرتالی بود از یک طرف طلاق دادند و بسبب بی اندازہ غصہ من بود

از طرف دیگر جناب اشرف نظام الدولہ خیلی و خیلی ناخوش بود و از برای تاج این بر معایب

بینم ۵ وضع اوضاعی خط و تن ماه در روز به تر میسند امان امان ای جناب فرید ملک

۵ است فری آخر چه خوشتر شد و تن عزیز ما چه خوشتر شد .

الحمد لا حال پدرم امروز خیلی بهتر شده است . مرقوم فرمود بعد ۵ بنوی از اتا پان

ایرانی ۵ در پیاری کلاه و راحت بر طهران کرده بیان فرموده ۵ من نیز پدرم ملطف

ستم و فخر کردم اگر چه چه وقت قبل بخت قدری سهولت بود بجا ایشان و

بنده تا حالا الحمد لا بجلی رف شده است و متصل زوده ایشان هستم .

صدای و آواز بلور

فریدون

بی اندازہ غصہ من بود . از طرف دیگر جناب اشرف نظام الدولہ خیلی و خیلی
ناخوش بود ، و از برای تاج (کذا) این همه معایب می بینم که وضع اوضاعی
و تن (کذا) ماه (کذا) هر روز بدتر می شود ، امان امان ، ای جناب فرید ملک
دوست عزیز من ، آخر چه خواهد شد ، به و تن (کذا) عزیز ما ، چه خواهد شد ؟
الحمد لا (کذا) حال پدرم امروز خیلی بهتر شده است . مرقوم فرموده

(۱) منظور میرزا محمد علی خان فرید الملک است .

برادران ملکم

بودید که بعضی از آقایان ایرانی که در پاریس بودند و مراجعت به طهران کردند، بیان نمودند که من از پدرم دلتنگ شدم و قهر کردم، هر چند، چند وقت قبل يك قدری Froideur^۱ بودم میان ایشان و بنده، ولی حالا الامدالا (کذا) به کلی رف (کذا) شده است، و متصل نزده ایشان هستم.

— فدای وجود مبارک، فریدون،

فریدون بایک بانوی امریکایی میلیونر ازدواج کرد، که بنا به نوشته دانشمند فقید، خان ملک ساسانی، تنها شرط این ازدواج داشتن لقب «پرنس» از طرف شاه ایران، برای فریدون بود. در آن ایام ملکم در دربار مظفرالدین شاه نفوذ فراوانی داشت، و در مدت کوتاهی برای فرزندش لقب «پرنس» و برای همسرش لقب «پرنسس» گرفت. فریدون، این لقب را تا اوائل جنگ بین المللی اول داشت، اما چون در این ایام، علیه ایران مقالاتی در جراید فرانسه می نوشت، به موجب مندرجات پرونده وزارت امور خارجه، آن لقب از او گرفته شد.^۲

برادران ملکم

میرزا ملکم خان دو برادر به نامهای

اسکندر و میکائیل داشته، که هر دو به

علت دانستن زبانهای انگلیسی، فرانسه

وروسی، در دوران سفارت ملکم خان در لندن عضو سفارت ایران بودند. در واقعه لاتاری، ملکم خان امتیاز مذکور را به عنوان مسیو بوزیک، کارمند سفارت، گرفت. قبل از صدور امتیازنامه، قراردادی مابین مسیو بوزیک و میکائیل منعقد شد، که طبق آن، صدی هفتاد در آمد فروش امتیازنامه متعلق به میکائیل و ملکم بود و بقیه به مسیو بوزیک می رسید.

(۱) یعنی سردی.

(۲) سیاستگران دوره قاجار، ص ۱۴۴.

ملکم درباره برادرش در نامه سوم نوامبر ۱۹۰۲، به وزیر خارجه می‌نویسد:

«... بلی برادری داشتم صاحب افضل فضایل فطری، که جنون دولت پرستی بنده او را در اول جوانی، بیش از همه کسان خودم، اسیر و ذلیل و شهید سیاهی روزگار ساخت...»^۱

در حاشیه نامه دیگر، که همان روز جزء گزارشهای رسمی به تهران ارسال شده، ملکم به مشیرالدوله، وزیر خارجه، چنین می‌نویسد:

«سر پاکت را بسته بودم، خبر فوت برادر بدبخت بنده میکائیل خان، که در پاریس بوده، نیمه حیات مرا هم تمام کرد. تنها برادر نبود، جزو حیات و در حقیقت، روح من بود. صدجان می‌دادم که زنده بماند. از خوبان نادر و از عقلای نجیب روزگار بود. سیاهی ایام او را از مظلومین و از شهدای انگشت نمای این دوره ساخت، و امروز گریه من فقط بر حال او نیست. کیست در ایران که روزی بیست دفعه طالب مرگ نباشد، سیل اشک همه اصحاب حس باید برای نکبت نفاق باشد، که تمام اهل این خاک سیاه روزگار را ظالم و مظلوم همه را بلا استثنا بی سبب و بی لزوم گرفتار یک عذابی ساخته که صدمه تری تلخ تر از هر مرگ است»
به طوری که محیط طباطبائی می‌نویسد:

«میکائیل خان در سال ۱۳۰۸ هـ (۱۸۹۰ م) که برادرش به وسیله انتشار قانون خود را مغضوب شاه و صدر اعظم ساخت، در تهران می‌زیست و مورد تعقیب و شکنجه و آزار پلیس قرار گرفت، و از تهران تحت الحفظ به خارج ایران تبعید شد. او تا پایان عمر در پاریس می‌زیست»^۲

میرزا ملکم خان در برقراری «مقرری دیوانی» برای برادرش میکائیل خان، همیشه به دولتها، صدراعظمتها و حتی شاه نامه می‌نوشت و

(۱) پرونده راکد وزارت امور خارجه.
(۲) مجموعه آثار ملکم، مقدمه (کج).

برادران ملکم

تلاش می کرد. در زیر یکی از همین نامه‌ها، شاه می نویسد:

«... جناب وزیر داخله، از محلهایی که پیدا می شود به عرض برسانید، هم خود و هم جناب امین السلطان به عرض برسانند، به میکائیل مواجب داده شود، والا تا صوراسرافیل، ملکم خان عرض خواهد کرد. حقیقتاً هم باید داد و او را هم به کار وادارید. به ملکم خان، صورت همین دستخط ما را بعینها بنویس، مطمئن باشد...»^۱

برادر دیگر ملکم خان، اسکندر خان ناظم الممالک است. اسکندر خان پسری به نام میرزا رضاخان داشته، که شاه لقب «ناظم الملک» به او داده بود. اسکندر خان هم در سفارت ایران در لندن خدمت می کرده و به موجب نوشته دکتر فریدون آدمیت:

«... زمانی که ملکم در اروپا، به آزادی، از حکومت شاه انتقاد می کرد، یاران و خویشاوندان او در تیره شام استبداد ایران تحت تعقیب و شکنجه ارباب قدرت بودند. برادر او اسکندر خان ناظم الممالک که مدتی در سفارت ایران در لندن خدمت کرد، گرفتار آزار دشمنان برادرش گردید.»

جالب این است که اسکندر خان نیز یک ماه بعد از درگذشت برادرش میکائیل فوت می کند. نامه‌ای که ملکم در ۱۲۳ کتبر ۱۹۰۲ (۱۸ رجب ۱۳۲۰) به مناسبت مرگ اسکندر خان به میرزا نصرالله خان وزیر خارجه نوشته حاکی از غم و الم فراوان است:

«... خبر وفات یگانه برادر بنده، اسکندر خان ناظم الممالک، روح مرا سرنگون یک دریای عزا ساخت. این برادر عزیزتر از جان، در ایام طفولیت، بر حسب قوای عقلیه یکی از خلقتهای ممتاز محسوب می شد. در حالتی که اسباب تربیت او از هر جهت به طور کامل فراهم بود، یک دفعه به واسطه یکی از آن افسادهای حماقت و شرارت - که امثال آن در دایره سلاطین ما مکرر دیده می شود - بساط زندگی پدر ما - که خود

میرزا ملکم خان

شاهنشاه شهید، در این اواخر، به تأسف صمیمی می فرمود: هزار حیف که قدر خدمات و حقوق آن حکیم دولت پرست حقیقی را نفهمیدم - برچیده شد. این برادر واژگون بخت در سن طفولیت در بدر کوجهای تهران ماند. بعد وقتی به تلاش ظلمهای گذشته يك نوع مرحمت ملوکانه حاصل شد، باز این بیچاره برادر بی گناه را از بستر علیلی بیرون کشیدند، و در میان برف و سختیهای زمستان به شداید صدمات دو اندند، تا به اقصی حدود خارجه، محض اینکه چرا برادر تو از آن سردنیا-حکمتهای مملکتداری ما را تمجید نمی کند. پس از این صدمات که در هیچ زبان بار بار [بربر] اسم ندارد، آن بیچاره در عین جوانی از عمر خود بیزار، داخل يك نزع طولانی شد، تا اینکه ترحم الهی از عذاب چنان زندگی خلاص فرمود. « وزیر امور خارجه، در جواب نامه ملکم درباره برادرش اسکندر، می نویسد:

«نمره ۳۶۹، ۷ شهر شعبان ۱۳۲۰»

رقیمة مورخه ۱۳ اکتبر، که بعد از نهضت موکب همایون روحانفداه، از پاریس مرقوم شده بود زیارت نمودم، بی اندازه فرحناک شدم، موکب فیروز هما کوکب اعلیحضرت اقدس شاهنشاهی هم، خدا را شکر، به سلامت و اقبال شهر پایتخت را به قدوم مسعود مشرف و متبارک داشت، و چشم انتظار مملکتی را روشن نمود. آرزو مندم در زیر سایه این پادشاه ذره پرور، به خدمات عمده مترقب نایل شوم، و به انجام نیات مقدسه متبوع خود موفق آیم، عبارت و مشروحات مؤثری که در واقعه مرحوم اسکندر خان ناظم الممالک مرقوم رفته بود، در حقیقت بنده را سخت متأثر داشت، و ملالت مرا تجدید کرد. این طور اتفاقات که نظایرش در هر مملکتی بسیار و در عالم بی اعتبار واقع می شود، اسباب تأسف هر ذیحسی است، خاصه در این موقع که نشد فواید مطلوبه که از آن وجود کافی متصور بود، به دولت عاید شود، و ناکامی ایشان موجب تلخ کامی همگی شد.

از بازماندگان آن مرحوم، توصیه و تذکاری لازم نبود، مسلم است آنها هم از خود متنند، تاکنون هم از آن قدری که پیشرفت داشت، تغافل نشده، البته بعد از این هم به خواست خداوند و مراحم کامله پدر مهربان ما اعلیحضرت اقدس شهرباری روحانفداه، که اولین امید گاه همگی است، از مراقبت احوال آنها

چند تاریخ برجسته در زندگی ملکم خان

فروگذار نمی‌شود، و حتی المقدور در امورات آنها خود داری نخواهد شد. از این رهگذر خاطر شریف آسوده باشد، و خوشوقتیم که همیشه از مفاوضات خودتان بنده را یادآور و محظوظ فرمایید، و از هر قسم ملاطفتی مضایقه فرمایید.
- نصرالله مشیرالدوله

چند تاریخ برجسته در زندگی ملکم خان

بررسی دوران عمر میرزا ملکم خان و

سالهایی که در اروپا و ایران اقامت داشته،

از نظر ترویج افکار و سهمی که او و

سایر همکارانش در تشکیل مجامع مخفی، و در جان سپردن در گوشه سیاهچالها برای به دست آوردن آزادی داشته‌اند، قابل توجه است. با وجودی که ملکم خان مدت زیادی در ایران اقامت نداشت، با این حال نفوذ کلام و بسط افکار و عقایدش در ایران بسیار سریع و مؤثر بود. یاران و هم‌زمان ملکم در همه حال در مبارزه با عناصر استبدادی فعالیت می‌کردند، و زمانی به نام او و گاهی به نامهای گوناگون، انجمنهای سری را رهبری می‌کردند. ادوار زندگی میرزا ملکم خان را می‌توان چنین خلاصه کرد:

- ۱ - در ۱۲۴۹ هـ (۱۸۳۳ م) متولد شد.
- ۲ - در ۱۲۵۹ هـ (۱۸۴۳ م) برای تحصیل به فرانسه رفت.
- ۳ - در اواخر ۱۲۶۷ هـ (۱۸۵۰ م) - که مقارن با اواخر صدارت میرزا تقی خان امیر کبیر بود - به ایران آمده به عنوان مترجم دولت مشغول کار شد.

- ۴ - در ۱۲۷۳ هـ (۱۸۵۶ م) همراه فرخ خان به پاریس رفت.
- ۵ - در ۱۲۷۵ هـ (۱۸۵۸) به ایران مراجعت نمود و خط تلگراف

تأسیس کرد.

۶- در ۱۲۷۶ هـ (۱۸۵۹ م) فراموشخانه را تأسیس کرد، و خودش هم آن را اداره می نمود.

۷- در ۱۲۷۸ هـ (۱۸۶۱ م) از ایران تبعید شد و به عراق عثمانی و مصر رفت.

۸- در ۱۲۸۸ هـ (۱۸۷۱ م) به دستور میرزا حسین خان سپهسالار به تهران آمد.

۹- در ۱۲۹۰ هـ (۱۸۷۳ م) وزیر مختار ایران در لندن شد.

۱۰- در ۱۲۹۹ هـ (۱۸۸۱ م) به تهران آمد و پس از گرفتن لقب ناظم الدوله و مقام سفیرگیری به لندن برگشت.

۱۱- در محرم ۱۳۰۴ هـ (۱۸۸۷ م) به تهران آمد، و طرح راه آهن را به شاه داد، و در ۲ صفر همان سال به لندن مراجعت کرد.

۱۲- در شوال ۱۳۰۶ هـ (۱۸۸۸ م) ناصرالدین شاه او را به تهران احضار کرد، و بار دیگر به لندن برگشت.

۱۳- در ۲ ربیع الثانی ۱۳۰۷ هـ (۱۸۸۹ م) پس از الغای امتیاز لاتاری معزول شد، و شروع به نوشتن مقالات، شبنامه ها، روزنامه قانون و رسالات کرد.

۱۴- در ۱۳۱۶ هـ (۱۸۹۸ م) پس از ده سال بیکاری و فعالیت سیاسی علیه ناصرالدین شاه، سفیر ایران در ایتالیا شد.

۱۵- در ۱۳۲۶ هـ (۱۹۰۸ م) پس از ده سال سفارت در ایتالیا، در سویس درگذشت.

فهرستها

فهرست ماخذ

الف - اسناد سياسى

ب - كتابها

فهرست راهنما

الف - اسناد سیاسی

۱ - مجموعه اسناد سیاسی دوران سلطنت ناصرالدین شاه - این اسناد را در پایان هر سال شمسی ، به دستور ناصرالدین شاه ، در مجلدهایی که هر جلد آن دارای يك صدورق مقوای سفید بود ، به طور نامنظم چسبانیده و تدوین می کردند . این مجلدها که باصحافی خوب و پشت جلد مخمل رنگین آماده می شد ، مجموعاً در حدود ۲۵۰ جلد است ، که در آن زمان بنام « انبوخته های سلطنتی ایران » معروف بود و در کتابخانه شاهی نگهداری می شد .

پس از انقراض سلسله قاجاریه ، مجلدهای مذکور به وزارت خارجه ایران تحویل شد . اما از روزی که این مجلدها تحویل شده ، تا به امروز چهار بار شماره های ردیف مجموعه ها تغییر کرده است ، و هم اکنون نیز که محل جدیدی برای کتابخانه وزارت امور خارجه در نظر گرفته شده ، قرار است شماره های جدیدی برای آنها تعیین کنند ، تا بر پشت هر جلد نوشته شود و در آتیه سهل تر و صحیح تر مورد استفاده قرار گیرد .

۲ - مجموعه اسناد وزارت خارجه انگلستان که در Public record office

شهر لندن نگهداری می گردد

۳ - مجموعه اسناد سیاسی محقق معاصر آقای دکتر فریدون آدمیت

۴ - مجموعه اسناد سیاسی آقای ایرج افشار

این دو مجموعه را آقایان آدمیت و افشار در اختیار نگارنده قرار دادند ، که از ایشان تشکر می شود .

- نسخه ای منحصر به فرد ، که به نظر می رسد ، دفتر رونوشت تلگرافهای وارده به وزارت امور خارجه ایران در دوران ناصرالدین شاه باشد . در این مجموعه (که خریداری شده و اکنون در اختیار نگارنده است) سواد تلگرافهای دوران سفارت میرزا ملکم خان در انگلستان و میرزا محسن خان مشیرالدوله در دربار عثمانی (اسلامبول) منعکس شده است .

ب - کتابها

- آدمیت — دکتر فریدون: فکر آزادی و مقدمه هفت مشروطیت از سلسله کتابهای تاریخی، انتشارات سخن، تهران، چاپخانه تابان، ۳۳۹ ص
- احتسابیان، سر تیپ: یاداشتهای خطی، شامل وقایع تاریخی دورانهای مأموریت ایشان.
- اعتماد السلطنه، محمد حسین خان: روزنامه خاطرات اعتماد السلطنه، بامقدمه و فهرس از ایرج افشار، انتشارات امیر کبیر، چاپخانه بهمن، ۱۳۴۳، ۱۲۵۹ ص
- امین الدوله، میرزا علی خان: خاطرات سیاسی امین الدوله، به کوشش حافظ فرمان — فرمائیان، به سرمایه شرکت سهامی کتابهای ایران، چاپخانه دانشگاه تهران، ۱۳۴۰، ۲۹۱ ص
- بانک ملی ایران: تاریخچه سی ساله: بر اندس دانمارکی، ژرژ: سیاست روسیه و انگلستان در ایران سبک شناسی، در سه جلد طهران، ۱۳۲۱، ۴۰۸ + ۴۱۴ ص
- محمد تقی: ترقی، لطف الله: مجله آسیای جوان، شماره مسلسل ۹۶، ۲۸ خرداد ۱۳۳۱
- تیموری، ابراهیم: عصر بی خبری یا تاریخ امتیازات در ایران، کتابفروشی اقبال، تهران، ۱۳۳۲، ۴۱۱ ص
- جلال الدین میرزا (فرزند فتحعلی شاه): جهان بینی، سناتور سپهبد سرگذشت بلوچستان و مرزهای آن، ۱۶۱ ص با سه ضمیمه، ۵۶ ص
- خاکسار: ضمیمه اول، قرار داد مرزی ایران و پاکستان ضمیمه دوم، گزارشی به دکتر اقبال نخست وزیر درباره بلوچستان امروز ضمیمه سوم، عشایر و طوائف مختلف بلوچستان سیاستگران دوره قاجار، در دو جلد، جلد اول، شرح حال پنج نفر از سیاستمداران دوره قاجار ناشر کتابخانه طهوری، ۱۳۳۸، ۲۴۳ ص
- سید احمد: جلد دوم، شرح حال سه نفر از سیاستمداران با سرمایه

میرزا ملکم خان

زند فرد، فریدون :

صفائی ، ابراهیم :

ظل السلطان ،

مسعود میرزا :

گر زن، لرد جرج

ناتانیل :

کشف تلبیس و نیرنگ

یادوروئی انگلیس :

محمد علی خان

شیرازی :

محمود، محمود :

محیط طباطبائی،

سید محمد :

ناظم الاسلام کرمانی ،

محمد :

نواب بدیع نگار ،

آقا ابراهیم :

مؤلف ، ۱۳۴۶ ، چاپخانه فردوسی ، ۳۶۰ ص
نشریه وزارت امور خارجه، شماره ۳ دوره سوم، مقاله‌ای
و درباره ایران و سازمانهای بین‌المللی ، ناشر اداره
نشریات وزارت امور خارجه ایران - شهریور ۱۳۴۵ ،
چاپخانه شرکت سهامی افست ، ۳۸۰ ص
رهبران مشروطه ، جزوه دوم، به نشر مؤلف ، ۱۳۴۲ ،
چاپخانه شرق ، ۲۸ ص
تاریخ مسعودی ،

ایران و مسئله ایران، ترجمه علی جواهر کلام . چاپ اول
این کتاب به نام « جهانگردی در ایران » در دو بخش ،
۱۹۸ + ۱۵۲ ص، سال ۱۳۲۲ و چاپ سوم به نام اصلی
کتاب در سال ۱۳۴۷ در ۳۲۹ ص به چاپ رسیده است،
ناشر کتابفروشی ابن سینا

از روی اسناد محرمانه انگلیس در باب ایران ، نشریه
شماره ۳ سلسله انتشارات روزنامه کاوه ، برلین، چاپخانه
کاوه ، ۱۳۳۶ قمری

روزنامه سفارت مأموران ایران به فرانسه، خطی، کتابخانه
وزارت امور خارجه ایران

تاریخ روابط سیاسی ایران و انگلیس در قرن نوزدهم ،
چاپ اول ، در هشت جلد ، چاپ جلد اول سال ۱۳۲۸ و
جلد هشتم ۱۳۳۳ ، مجموعاً ۲۳۸۱ ص. ناشر کتابفروشی
اقبال

مجموعه آثار میرزا ملکم خان ، کتابفروشی دانش ،
۱۳۳۷ قمری.

تاریخ بیداری ایرانیان، چاپ دوم، در یک مجلد، کتابفروشی
ابن سینا، ۱۳۲۴ ، ۵۶۳ ص.

عبده الناظرین و عبده الحاضرین ، خطی ، کتابخانه
دانشکده حقوق دانشگاه تهران .

فهرست راهنما

- ۲
- آخوندزاده، ۱۷،
 آدمیت، طهمورث، ۱۱۸
 آدمیت، فرویدن، ۲۱، ۲۹، ۱۲۲،
 ۱۷۵
 آدمیت، میرزا عباسقلی خان، ۱۲۲،
 ۱۲۷، ۱۳۲
 آذربایجان، ۱۱۶
 آزادی، کتاب، ۱۲۴
 آسیای مرکزی، ۷
 آقای محمد قیصر (خواجه)، ۸۹
 آلمان، ۹۲، ۱۶۲
 آنچه درهند گرفته‌ایم بس است، ۶۴
- ۱
- اتابک، میرزا علی اصغر خان، ۱۴۳
 اتحاد اروپا، ۸۴
 اتریش، ۸۴
 اتفاق آلمان و اتریش و ایتالیا، ۱۶۲
 اتهام تشکیل جمهوری، ۱۹
 اجنبی پرستی دولتیان، ۱۱
 احتشام الدوله، ۷۳
 اراکل بیک، ۲۸
 آرامنه، مدرسه، ۸
 ارسطاطالیس، ۱۲۱
- اروپا، ۷۴، ۸۲، ۱۰۹
 اسپندک، ۷۱، ۷۴
 استرداد چهل هزار یوند رشوه، ۱۰۲
 استفانوس، کلیسای قدیس، ۲۸
 استقراض از خارجیان، ۷۸، ۱۲۸
 استقراض ملی، ۴۳
 استوارت هیل، جان، ۲۱، ۱۲۴
 اسکاتلند، ۹۳، ۱۰۷
 اسکناس، انتشار، ۱۴
 اسکندر خان (برادر ملکم)، ۱۷۳،
 ۱۷۵
 اسلامبول، ۸، ۱۰، ۲۲، ۲۶، ۵۲
 ۷۴، ۸۲، ۱۰۹
 اسلامبول، بانکهای، ۵۲
 اسناد مأموریت امین الدوله (کتاب)، ۹
 اسناد و کتب خطی شرق، ۹۰
 اشتهار نامه اولیای آدمیت، رساله، ۱۲۷
 اصالت فرد، ۲۱
 اصلاح امور مالی، ۱۲۹
 اصلاح ضرب پول، ۳۹
 اصطلاحات اطاعت، بندگی، ۵۵
 اصفهان، ۷
 اصول آدمیت، رساله، ۱۲۳
 اصول ترقی، رساله، ۱۲۷
 اصول فراماسونری فرانسه، ۱۷

میرزا ملکم خان

انتقاد و سخریه ، ۸۱ ، ۱۷۵
 انجمن استقراض ایران ، ۷۹
 اندراشی، کنت ، ۷۶
 انگلیس (انگلستان) ، ۴۸ ، ۷۰ ، ۸۰ ،
 ۸۴ ، ۹۲ ، ۱۶۱
 انگلیس ، اقتضای رساله سیاسی ،
 ۷۱
 انگلیس: تلفات ارتش - در جنگ
 بابلوچ ، ۵۸
 انگلیس ، حمایت (یک بام و او هو)
 ۱۶۰
 انگلیس . رابطه ... و اقوام محلی ،
 انگلیس ، رفش وزیرفتار ، ۹
 انگلیس ، عمال - در بار قاجار ، ۵۸
 انگلیس . قتل عام در هند ، ۱۰ ،
 ۵۸
 انگلیس ، تورات پول خسرو ، ۳۹
 انگلیس ، مقصود دولت ، ۶۴
 انگلیس ، منطق دولت (ولایات
 فقیر مطلوب نیست) ، ۴۶
 انگلیس ، نیرو پیاده کردن -
 در بوشهر ۱۰
 انگلیسهای مهاجم ، ۵۸
 اوانس خان ، ۱۱۳
 اولیای دولت ، حکمت ، ۵۲
 اهمیت علم و اطلاعات اجتماعی و سیاسی ،
 ۱۶۵
 اهمیت مواجب در خدمت ، ۵۳ ، ۵۴
 ایران ، ۶۵ ، ۶۷ ، ۶۹ ، ۷۱ ، ۸۰ ،
 ۸۸ ، ۱۱۰ ، ۱۱۴ ، ۱۵۵
 ایران ، از هر علم همیشه شمه‌ای
 در ... بوده است ، ۴۳
 ایران ، انتزاع هفده شهر آباد از ،
 ۵۷
 ایران ، بسط علم اقتصاد در ، ۴۱
 ایران ، تملك همه ، ۷۸
 ایران ، جدایی بلوچستان از ، ۵۸
 ایران ، حکم کنگره برلن به نفع ،

اصول مذهب دیوانیان ، رساله ، ۱۲۴
 اطلاع ، روزنامه ، ۱۰۹
 اطلاع کامل بیگانه از اوضاع ، ۶۷
 اظهارنرسی ، ۲۷
 اظهار مسلمانی سیاسی ، ۸
 اعتماد الدوله ، ۹
 اعتماد السلطنه ، محمدحسن خان ، ۸۹
 ۱۱۱
 اعطای امتیازات ، ۹۳
 اعطای امتیازات به کمپانیهای خارجه ،
 ۸۳
 اعلم الدوله ، دکتر جلیل خان ثقفی ،
 ۱۶۸
 افغانستان ، ۶۴ ، ۷۱ ، ۱۵۲
 افغانستان ، انتزاع ، ۷۰
 افلاطون ، ۱۲۱
 اقلیت روشنفکر در راه آزادی ، ۲۰
 اکوستا ، ۹۳
 الجزیره (الجزایر) ، ۱۴۹
 القاب ، تأثیر ، ۸۸
 الیزن انگلیسی ، ۶۱
 امنای مالیه چه می کنند ، ۵۱
 امیر کبیر ، میرزا تقی خان ، ۸ ، ۹ ،
 ۹۰
 امیر نظام گروسی ، ۳۱
 امین الدوله ، میرزا محمد علی خان ، ۱۸ ،
 ۱۹ ، ۳۷ ، ۳۹ ، ۱۱۰ ، ۱۱۳ ، ۱۱۴ ،
 ۱۱۶
 امین السفراء ، ۴۹
 امین السلطان ، ۹۹ ، ۱۰۹ ، ۱۱۲ ،
 ۱۱۴ ، ۱۷۵
 امین الضرب ، حاجی محمد حسن ، ۳۶ ،
 ۳۷
 امین الضرب ، رسیدگی به عملیات ،
 ۳۷
 امین الملك غفاری ، فرخ خان ، ۱۰ ،
 ۱۱ ، ۱۴ ، ۸۹
 انتظام لشکرو ، ۰۰۰ ، رساله ، ۱۲۵

فهرست راهنما

پدایع نکار ، ابراهیم ، ۲۵ ، ۱۲۲
 بند تملق چگونه می‌بالد ، ۴۴
 براندس ، زرژ ، ۷۹
 برتلس ، ۱۱۹
 برلن ، ۱۵۵ ، ۱۶۱ ، ۱۶۳ ، ۱۶۸
 برن ، ۱۶۷
 بصره ، ۱۰۹
 بلژیک ، ۴۷
 بلغارستان ، ۱۴۹
 بلنت انگلیسی ، ۲۰
 بلوچستان ، ۵۷ ، ۶۵
 بلوچ ، قتل‌سران ، ۵۸
 بلوچ قیام - علیه مظالم انگلیسها ،
 ۵۸

بندرانزلی ، ۳۴
 بورك ، در يك ، ۱۰۶
 بوشهر ، ۱۰
 بولارد (بازپرس انگلیسی) ، ۱۰۷
 بولان ، دره ، ۶۵
 بهار ، ملك الشعراء ، ۴ ، ۱۱۱
 بیسمارك ، ۴۰ ، ۵۴ ، ۸۵ ، ۱۶۲ ،
 ۱۶۳
 بیکاری خلق ، ۴۲

● پ

پاپ ، ضدیت خلق ایتالیا با ، ۱۵۵
 پاریس ، ۸ ، ۵۴ ، ۱۰۹ ، ۱۴۷ ،
 ۱۷۴
 پرتقال ، ۷۲
 پرنس ، اجازه استعمال کلمه ، ۹۰
 پروس ، ۸۴
 پنچیکور ، ۶۲
 پولیاکوف ، ژاک ، ۷۹
 پول سیاه - ۳۴ ، ۳۸

● ت

تاجیکستان ، ۱۲۰
 تاریخ پیدایش مشروطه انگلستان ،
 ۱۶۸

۸۴ ، ۸۵
 ایران ، خاکي مستقل درمیان -
 و هند ، ۶۵
 ایران ، رشادت خلق ، ۱۵۳
 ایران ، رواج پولهای آسیایی و
 اروپایی در ، ۳۵
 ایران ، روزنامه ، ۱۰۹ ، ۱۵۹
 ایران ، عقب افتادگی سیاسی ، ۲۰
 ایران ، علت ایجاد تلگراف در ، ۵۹
 ایران ، عهدنامه - وانگلیس ، ۱۸
 ایران ، غارت معنویات و مفاخر ،
 ۱۱۸
 ایران ، کلید نجات ، ۱۳۹
 ایران ، مطالبی درباره ، ۱۵۱
 ایران ، نقش - در وقایع ناکزیز آسیا ،
 ۱۴۵
 ایران ، واگذاری همه معادن ، ۳۳
 ایران ، واگذاری سرتاسری - به
 انگلیسها ، ۳۳
 ایران و مخاطرات ، ۱۵۹
 ایوب‌خان ، ۱۶۴ ، ۱۶۵

● ب

بانك استقراض ، ۷۹
 بانك اشتراك دولت و ملت ، ۷۸
 بانك ، اعطای امتیاز تأسیس ، ۳۲ ،
 ۷۷ ، ۴۱
 بانك جدید شرقی ، ۷۷ ، ۱۰۶
 بانك شاهنشاهی ، ۵۶ ، ۷۷ ، ۷۸ ،
 ۱۴۷
 بانك شاهنشاهی ، بهانه دولت روس
 در مورد ، ۷۹
 بانك ، مدیران انگلیسی - و کیسه‌های
 زر ، ۷۷
 بانك ملی ، ایجاد ، ۳۷ ، ۷۸
 بانك یا مدرسه علوم عالی ، ۸۰
 باهوكلات ، قبيله ، ۵۹
 بخشش نامه وزیر با تدبیر ، ۶۲

فهرست راهنما

دولت عثمانی، تمایل به موافقت، ۱۶۲
دویست هزار لیره رشوه، ۳۲

ر

راجع به مواجب، ۱۶۱
راولینسن، سرهانی، ۳۳، ۷۰
راه آهن، امتیاز، ۳۲
راه این تالیف، ۵
ربیع زاده، میرزاهاشم، ۱۳۶
رجال عروسکی، ۳
رسوایی بزرگ، ۱۰۸
رفیق وزیر، رساله، ۱۲۵
رم، ۱۴۸، ۱۵۱، ۱۷۰
روحانیون، علیه قرارداد رویترا، ۳۳
روحانیون، کمک به حرکت اجتماعی
و اقتصادی، ۷۸
روس، امپراطور، ۱۴۸، ۱۶۲
روسها، فشار، ۷۹
روسهای تزاری، نقش در دربار، ۲۰

ز

زاینده رود، ۷
زندان ظلمات، ۱۳۳
زنکیار، ۵۱

س

سابقه نصرانیت و عقده روحی، ۲۹
سازمان ملل متحد، ۸۴
ساعتهای سفر درهاون، ۱
سالیسبوری، لرد، ۶۹، ۷۰
سبک شناسی، کتاب، ۱۱۱
سپهسالار، میرزا حسین خان، ۸۲،
۸۶، ۸۷
ستم فراوان، ۱۸
سراوان، ۶۲
سرداراسعد، ۱۶۹
سزاگزارای کوششها، ۹۱
سفارت ایتالیا، پرونده، ۱۴۷

حکم راندن در مال و ناموس مردم، ۲۵
حکومت مشروطه، ۱۲۰
حکومت قانون، لزوم استقرار،
۱۲۶

حکومت هندو دولت انگلیس، فرق،
۱۶۵

حکیم الملك، ۱۵

خ

خائنه‌های بیرحم، ۵۵
خاندان، امارت، ۵۸
خان ملک ساسانی، ۱۴، ۱۶۷، ۱۷۳
خدادادخان، ۵۹
خزر، بحر، ۵۷
خلیج فارس، ۵۸، ۷۰
خلیج فارس، تعرض انگلیسها به
سواحل، ۹، ۱۰
خوارزم، ۷
خوانین شورشی، ۶۰
خبوه، خان، ۷

د

دارالخلافه (تهران)، ۹۲
دارالفنون، ۱۱۱
دارالفنون، سال تأسیس، ۹
دانمارک، ۷۲، ۱۶۳
دربی، لرد، ۶۳، ۶۴، ۶۷، ۶۸، ۶۹
دربی، سخنان قابل توجه لرد، ۶۵
درهرشهری جمعی، ۱۳۳
دستگاه دیوان، ۱۲۹
دستگیرنده‌ای، ۱۱۷
دشتیاری، قبیله، ۵۹، ۶۰
دفتر تنظیمات در اصلاح حکومت، ۲۴
دفتر قانون، رساله، ۱۲۶
دولت بی اطلاع، ۶۰
دولت عثمانی، ۴۷، ۴۸
دولت عثمانی، فعالیت در انگلستان،
۷۴

جلال الدین میرزا قاجار ، رابطہ -
 بافراموشخانہ ، ۱۷
 جلقا ، معروفیت ، ۷
 جمعیت آدمیت ، ۱۱۸ ، ۱۱۹
 جمهوری ، نظر در بارہ ، ۲۴
 جمهوری ، یاسای بیشتر ممالک اروپا ،
 ۱۹

جناب آدم (عنوان) ، ۱۳۱
 جنگ بین الملل اول ، بروز ، ۸۴

● ج

چاپار اسلامبول ، ۳۹
 چاپار انگلیس ، ۳۹
 چاپلوسان ، بہترین پرورندہ ، ۴۵
 چاپلوسی و دروغ ، ۴۴
 چرا مارا تمجید نمی کند ، ۱۷۶
 چرخ رولت ، ۹۵
 چهل ہزار لیرہ رشوہ ، ۱۰۸
 چین ، ۱۵۲

● ح

حاجی میرزا آقاسی ، ۱۵۲
 حتی ... محرم اسرار نیست ، ۶۹
 حجت ، رسالہ ، ۱۳۲
 حرز اعظم ، ۱۳۳
 حرف غریب ، رسالہ ، ۱۳۴
 حرمت این نوع حکومت از نظر دین ،
 ۲۵
 حرمت عمل لاتار ، ۹۷
 حرمت ، رسالہ ، ۱۲۵
 حسام السلطنہ ، ۹ ، ۱۰ ، ۱۱
 حسینقلی خان نواب ، ۵۶
 حضرت معصومہ (ع) ، ۱۵۷
 حقوق اساسی فرد ، ۱۲۱ ، ۱۳۰
 حقوق فرد ، چہار رکن اصلی ، ۱۳۰
 حقوق و دریافت رقت آور ، ۴۸
 حکمت دینی آسیا ، تطبیق فاسفہ سیاسی
 اروپا با ، ۲۰

تاریخ قوم تاجیک ، ۱۱۸
 تاریخ گزیدہ فریدون ملکم ، ۱۶۸ ،
 ۱۶۹

تاریخ ملل اسلام ، ۱۱۸
 تاسیس بانک ملی ، رسالہ ، ۱۲۸
 تبریز ، ۵۲
 تبعید ظالمانہ ، ۱۷۶
 ترکستان ، ۷

تشبیہ ہیکل انسانی بہ ... رسالہ ، ۱۲۴
 تعالیم اخلاقی و ہدف سیاسی ، ۲۱

تعریف جمہوری ، ۲۴

تعریف سلطنت ، ۲۴

تفلیس ، بانکہای ، ۵۲

تاکراف ، اولین خط - در ایران ، ۱۶

تاکراف ، تاسیس ، ۷۸ ، ۱۷۷

تاکراف ، علت ایجاد - در ایران ،

۵۹

تاکراف ہند - اروپا ، ایجاد ، ۵۸

تملق گوئی نویسندگان ، ۱۳۱

تملق مادہ زہر آگین ، ۴۵

تنبہ علما و مذہبیہا ، ۹۹

تونس ، ۱۴۹

توفیق امانت ، رسالہ ، ۱۳۱

تہدیدات دول ، ۱۴۹

تہران ، اطلاع دقیق مخبر اجنبی از اوضاع ،

۱۵۰

تھیہ وسایل سومین سفر موجب الطاف

شد ، ۹۲

تیموری ، ابراہیم ، ۲۶

● ج

جاسوس سفارت انگلیس در ... ، ۱۰

جالوان ، ۶۲

جام میرخان ، ۵۹

جامعہ ملل ، ۸۴

جراید فرانسه ، مقالاتی در ، ۱۷۳

جگر خرس ، خوراک ، ۹۰

جلال الدین میرزا قاجار ، ۲۲

میرزا ملکم خان

- شماره معهود : ۱۳۱
شیرعلی خان : ۱۶۵
- ص
صراط مستقیم ، رساله ، ۱۳۰
- ض
ضیاء الخافقین : ۱۱۰
- ط
طامسون صاحب ، ۷۱ ، ۱۶۶
- ظ
ظل السلطان ، ۲ ، ۸۹ ، ۹۰ ، ۱۲۱
ظل السلطان ، معلم زبان فرانسه ،
۷
ظلم مصدر است ، ۱۲۷
- ع
عذاب تلختر از مرگ ، ۳
عراق ، ۱۰۹ ، ۱۱۴
عروة الوثقی ، ۱۱۰
عزب دفترها ، ۴۹
عشق به خدمات نسیه ، ۵۴
عقل و علم ، و سخنی جالب درباره فرق ،
۴۳
عقل و فضائل طبیعی کافی نیست ، ۱۶۴
علاء السلطنه ، محمدعلی خان ، ۱۰۲ ،
۱۰۳
- غ
غفور اوف ، ۱۱۸
- ف
فؤاد پاشا ، ۱۳۱
فتحعلی شاه ، ۱۷ ، ۳۵
فتح هرات ، ۱۰
فتح هندوستان ، ۵۷

- سفرای ما و سفرای دیگران ، ۳
سفرای ، نقش عیال - در ، ۸۷
سفر شاهنشاهی ، مرده ، ۱۴۶
سفرنامه میرزا محمدعلی خان شیرازی ،
۸
سفرهای یون شاهنشاه ، ۵۵
سلطان عبدالحمید ، ۱۴۲
سلطنت قاجار ، خروج سلطنت - از ،
۲۵
سلطنت مشروطه و سلطنت مطلق ، ۱۲۴
سند ، ۵۷
سندیکای انگلستان و آسیا ، ۱۰۲ ،
۱۰۴
سن سیر ، مدرسه نظامی ، ۱۶۸
سومین سفر قبله عالم ، ۹۳
سویس ، ۱۷۸
سیاحی گوید ، رساله ، ۱۳۴
سیاست روسیه و انگلستان در ایران
(کتاب) ، ۷۹
سید به من گفت : « برو... » ، ۱۴۲
سید جمال الدین اسدآبادی ، ۱۰۹ ، ۱۱۰ ،
۱۴۲
سید جمال الدین اسدآبادی ، تبعید ،
۱۰۹
سید جمال الدین اسدآبادی ، توهین
ناصر الدین شاه نسبت به ، ۱۰۹
سیروسلوک تا اسلام ، ۲۹
سیستان ، ۶۰

● ش

- شاهزاده ستمگر ← ظل السلطان
شاهمراد میرزا ، ۱۴۱
شبنامه ها ، ۱۱۵ ، ۱۴۲ ، ۱۷۸
شرکت سرمایه گذاری ایرانی ، ۱۰۲ ،
۱۰۴
شکست در خوزستان ، ۱۱
شکست ناپلئون و تشکیل کنکره وین ،
۸۴

● ق

- قانون، روزنامه: ۴، ۱۱۰، ۱۱۱،
 ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۸، ۱۳۵، ۱۷۸
 قانون، انتشار نخستین شماره: ۱۱۲
 قانون، توقیف، ۱۱۵
 قانون، خواندن روزنامه در نیمه دوم
 شب: ۱۱۹
 قانون، سری و خطرناک: ۱۱۹
 قانون، شعار روزنامه، ۱۱۲
 قانون کیفیت توزیع محرمانه، ۱۱۳
 قانون، هدف از تأسیس: ۱۱۳
 قدرت اعجاز نماي: ۱۵۹
 قرارداد رویت: ۳۲، ۳۴
 قرارداد رویت، جنبش بازاریان علیه،
 ۳۳
 قرارداد رویت، جنبش روحانیون
 علیه، ۳۳
 قرارداد رویت، جنبش روشنفکران
 علیه، ۳۳
 قرار داد رویت، گناه سنگین ملکم
 در اعضای، ۳۲، ۳۴
 قرارداد سان استفانو: ۸۴
 قراگوزلو، ابوالقاسم خان، ۱۶۷
 قران نقره، ضرب: ۳۵
 قرضه از مردم: ۴۱
 قطور، استرداد ۸۳، ۸۴
 قفقاز، ۵۷، ۱۱۴
 قم: ۱۵۷
 قوام الدوله، میرزا عباسخان: ۹۹
 ۱۰۱
 قوانین اساسی دولت، رساله: ۱۲۳
 قوی شدن مشکل است اما منظم شدن
 نه، ۷۳

● ك

- کارجیل: ۱۰۶
 کارچاکوف: ۵۴

- فراماسونری، تشکیلات محلی، ۱۱۸
 فراماسونری حقیقی: ۱۳
 فراماسونری، شبه: ۱۳
 فراماسونری فرانسه، ۱۴
 فراموشخانه، ۴، ۱۳، ۱۴، ۱۹،
 ۱۷۸
 فراموشخانه، آزمایش برای تأسیس،
 ۱۹
 فراموشخانه، اعضای - و روزنامه
 قانون: ۱۱۳
 فراموشخانه، پیوستن جمعی به: ۱۷،
 ۱۸
 فراموشخانه، رساله: ۱۲۶
 فراموشخانه، سال تأسیس: ۱۵
 فراموشخانه، فرمان انحلال: ۲۱، ۲۲
 فراموشخانه، قانون اساسی، ۱۲۳
 فراموشخانه، مسئله جمهوریت و،
 ۲۵
 فراموشخانه، ناصرالدین شاه، ۱۵
 فراموشخانه، نفوذ در دربار قاجار،
 ۱۷
 فرانسه: ۴۷، ۷۲
 فرانسه، استعفای وزیر عدالت: ۱۶۴
 فرانسه، عزل رئیس جمهوری و عموم
 وزرای، ۱۶۴
 فرانسه، کثافت يك عمل شخصی در:
 ۱۶۳
 فردوسی: ۵۷، ۱۱۸
 فرقه کج بینان، رساله: ۱۳۱
 فریدالملک، محمد علی خان، ۱۱۲،
 ۱۱۶، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۹
 فریدون ملکم، ۱۶۸، ۱۷۰، ۱۷۳
 فقر عامه، ۴۲
 فن حکومت، نظر درباره: ۲۴
 فنون مالیة تازه: ۸۱
 فوت، دمونت ۱۱۵
 فهم سیاسی مأموران، ۷۵
 فیلمر، والتر: ۱۰۳، ۱۰۴

میرزا ملکم خان

- ۱۰۱ ، ۱۰۹ نیز ← لاتاری
(فاجعه...) لاتاری ، پرونده: ۹۹ ،
۱۰۳
لاتاری ، درخواست لغو امتیاز: ۹۹
لاتاری ، شرکت ملکم و برادرش و
دو کاردروال در منافع: ۱۷۳
لاتاری ، فاجعه - واقعه: ۴ ، ۱۲۴ ،
۱۷۳
لاهوئی ، ابوالقاسم : ۱۱۹
لاهوئی ، تأثیر روزنامه قانون در:
۱۱۷
لاهوئی ، کلیات : ۱۱۹
لژاکوس : ۱۵
لژبیداری ایران : ۱۴ ، ۱۷
لژگراوند اوریان : ۱۴
لژگراوند ناسیونال : ۱۴
لس بلا ، امارت : ۵۸
لندن : ۶۸ ، ۶۲
لوح امانت : ۱۳۲
لوزان : ۱۳۶ ، ۱۶۷
- م
- ماکدونالد : ۱۰۶
ماکماهون : ۵۴
مؤتمن الملک ، میرزا سعیدخان : ۱۲ ،
۶۰ ، ۶۱
مترجم حضور شاه : ۹
مجامع مخفی ، اجازه تشکیل : ۱۵ ،
۱۷۷
مجامع مخفی ، افعال سری : ۱۹
مجلس تنظیمات ، رساله : ۳۲
مجلس شوری ، اولین طرح : ۳۲
مجاهد آسیایی : ۱۱۰
مجموعه آثار ملکم ، کتاب : ۱۳۵
محمدعلی شاه : ۱۶۷ ، ۱۶۹
محمدعلی شاه ، آرزوی سردار اسعد
درباره : ۱۶۹
محمده (خرمشهر) : ۱۰

- کامیل (وکیل ملکم) : ۱۰۷
کتابچه غیبی ، رساله : ۱۲۰
کتابخانه ملک : ۱۲۶ ، ۱۳۰
کتابخانه های پاریس : ۹۰ ، ۱۷۰
کرامول : ۱۶۹
کرزن ، لرد (استعمارگر بزرگ) :
۵۹ ، ۳۲
کرمانشاه : ۱۱۸ ، ۱۱۹
کریم خان زند : ۱۵۲
کشور در معرض حراج : ۹۳
کلونت ، دبین : ۱۰۶
کنار بسته : ۷۱ ، ۸۴
کنت اگوست : ۲۱ ، ۱۲۰ ، ۱۲۳ ،
۱۲۴
کنت ، فلسفه تحقیقی اگوست : ۲۱
کنفرانسهای علمی چگونه برگزار
می شد : ۱۵۶
کنگره برلن : ۸۳ ، ۸۴ ، ۸۶
کوهک : ۶۰ ، ۶۳ ، ۷۱ ، ۷۴
کلات : ۵۸ ، ۶۳ ، ۶۹
کلمات متخیله ، رساله : ۱۲۶
کینگ ، دانیل : ۱۰۶
- ن
- گریه آیندگان : ۱۴۸
گلادستون : ۸۲
گلداسمیت : ۵۹ ، ۶۰ ، ۶۲ ، ۷۱
گناه پندر : ۱۱۹
گناه پسر : ۱۱۹
گوادر : ۶۰
گیزو : ۸
- ل
- لاتاری ، اعطای امتیاز : ۹۷
لاتاری ، النای امتیاز : ۱۰۴ ، ۱۱۲ ،
۱۷۸
لاتاری ، امتیاز : ۳۴ ، ۹۲ ، ۹۳ ،

فهرست راهنما

ملکم، آراء درباره مذهب : ۲۷، ۲۹
 ملکم، آموختن - در اروپا کیفیت
 تشکیل انجمنهای مخفی را : ۲۰
 ملکم از نظر ظل السلطان : ۲۰
 ملکم، اشارات - علیه سلطنت
 دیکتاتوری : ۲۵
 ملکم، اطلاع کامل - و پدرش از وضع
 دربار قاجار : ۲۴
 ملکم، باید ریش - لای نخسته برود :
 ۱۰۳
 ملکم، تألیف - درباره احوال واقوان
 حضرت رسول اکرم «ص» : ۲۹
 ملکم، تبعید - به بغداد : ۲۲، ۲۵
 ملکم، تردید در دولتخواهی : ۲۴
 ملکم، تشویش علیه : ۱۰۶
 ملکم، تعداد رسالات : ۱۳۵، ۱۳۷
 ملکم، تلقینات بد خواهان : ۲۱
 ملکم، حاکم عثمانی و : ۲۲
 ملکم، در دربار ناپلئون : ۱۴
 ملکم، در گذشت - در ایتالیا : ۳۰
 ملکم، در گذشت دو برادر : ۱۷۵
 ملکم، دفاع از : ۱۰۷
 ملکم، رابطه - با عالی پاشا : ۲۷
 ملکم، رابطه - با کامل پاشا : ۳۷
 ملکم، رابطه - با مطبوعات عثمانی :
 ۲۷
 ملکم، رانده شدن - از بغداد : ۲۶
 ملکم، سر - در دکان سلمانی : ۴
 ملکم، سفارش - درباره چاپ آثار
 خود : ۱۳۷
 ملکم، شعبده آموختن - در فرنگ : ۸۱
 ملکم، عدم رضایت - از سفر به مصر :
 ۳۰
 ملکم، عدم نگهداری گزارشهای -
 در دوران سفارت لندن : ۳۴
 ملکم، قطع مقرری : ۳۱
 ملکم، قونسول ایران در مصر : ۳۰
 ملکم، لطمه به حیثیت : ۳۴

محیط طباطبایی : ۲۹، ۱۲۴، ۱۲۵،
 ۱۲۶، ۱۲۰، ۱۳۵، ۱۶۸، ۱۷۴
 مخالفت : ۲۰
 مخبر الدوله : ۱۱۵
 مخبر السلطنه : ۱۲۲
 مداخل و مخارج، رساله : ۱۲۹
 مرآت البلاغ، کتاب : ۱۳۶
 مراسلات زننده : ۵۰
 مراکش : ۱۴۹
 مرو و ترکمان، رساله : ۱۲۴
 مسائل مربوط به دولتها : ۷۲
 مستعمره هند، سعی روسها برای تسخیر :
 ۵۹
 مستشار الدوله، میرزا عبداللہ خان : ۹۹
 مستوفی الممالک، میرزا یوسف : ۲۲
 مسکوک مسی، جلوگیری از ضرب : ۳۹
 مسکوک مسی و نیکی : ۳۴، ۳۶
 شکیل (مشکید) : ۶۲
 مشیر الدوله، میرزا جعفر خان : ۱۲،
 ۱۲۵
 مشیر الدوله، میرزا حسین خان : ۲۶،
 ۳۰، ۳۱، ۳۲
 مشیر الدوله، میرزا یحیی خان : ۱۹
 مشیر الدوله، نصرالله : ۱۴۴، ۱۴۵،
 ۱۴۶، ۱۶۹، ۱۷۷
 مصباح الملک : ۱۱۴
 مصر : ۱۵، ۵۵، ۱۷۸
 مصلحت بینی بیکانگان : ۷۳
 مطالب مهم فرنگستان در عالم یولتیک :
 ۱۶۲
 مطلق العنانی رجال : ۱۲
 مظفر الدین شاه : ۱۶۹، ۱۷۳، ۱۴۲
 معیر الممالک، دوستعلی خان : ۱۴۳
 معین الملک : ۲۸، ۸۳
 مفتاح، رساله : ۱۳۳
 مقاومت مردم : ۷۸
 مکران : ۶۰
 ملاء اعلی، تملق و حشتناک : ۱۴۶

میرزا ملکم خان

ملکم، لکه‌سیاه در زندگانی سیاسی،

۲۳، ۱۱۲

ملکم، ماجرای - و اسماعیل پاشا

خدایومصر، ۳۱

ملکم، مترجم معلمین اطریشی، ۹

ملکم، مجموعه دیگری از اسناد، ۱۷۰

ملکم، مذاکرات محرمانه، ۷۰

ملکم، مستشار سفارت ایران در

اسلامبول، ۳۱

ملکم، مستشار صدارت عظمی در

تهران، ۳۰، ۳۱

ملکم، مسلمان شدن پدر، ۲۷

ملکم، معجون از اضداد، ۴

ملکم، نثر، ۱۱۰، ۱۱۷، ۱۱۶

ملکم، نمایشنامه‌های، ۱۴۱

ملکم و تقاضای تابعیت عثمانی، ۲۶

ملکم، وزارت عتبات عراق، ۲۸

ملکم، وزیر مختار در لندن، ۳۲

ملکم، و شعبده‌بازی، ۳۲

ملکم و ظل السلطان، ارتباط، ۱۸

ملکم و لقب ناظم الدوله، ۳۲

ملکم و مطالبه حقوق، ۳

ملکم و نشان تمثال همایون، ۳۲

ملکم، هتاکی - در روزنامه‌های

اسلامبول، ۲۶

ملکم، هویت، ۲، ۳، ۴، ۳۱

۱۲۲

ملل اسلامی، درباره اصلاح، ۲۱

منافع آزادی، رساله، ۱۲۴

مونت کارلو، ۱۰۸

مهرابخان، امیر بلوچستان، ۵۸

میرابو، ۱۲۵

میرزا رضای کرمانی، ۱۴۲

میرزا سعیدخان انصاری، ۳۱

میرزا فروغی، ۱۱۴، ۱۱۶

میرزا محمدعلی خان شیرازی، ۸

میرزایعقوب (پدر ملکم)، ۷، ۱۷، ۲۲،

۱۲۱

میرزا یعقوب، تبمید، ۲۲

میرزا یعقوب در لباس روحانی، ۷

میرزایعقوب، سفر - به دستور اجنبی،

۷

میرزا یعقوب، مترجم سفارت روس،

۷

میکائیل خان (برادر ملکم)، ۱۰۸،

۱۷۳، ۱۷۴

مکائیل زند، ۱۱۹، ۱۲۰

● ن

نادرشاه، ۵۷

ناصرالدین شاه، ۱۰، ۱۲، ۲۱، ۲۶،

۳۶، ۳۷، ۳۹، ۵۷، ۶۳، ۷۱،

۷۴، ۸۴، ۱۰۳، ۱۲۷، ۱۳۲

ناصرالدین شاه پادشاه معصوم، ۱۴۳

ناصرالدین شاه، تأثیر کتابچه غیبی

در، ۱۲

ناصرالدین شاه، سانسور نوشته‌ها به

وسیله، ۱۱۵

ناصرالدین شاه، سردار لشکر، به باد

تمسخر گرفتن، ۸۱

ناصرالدین شاه، سلطنت مطلقه، ۱۹،

۲۰

ناصرالدین شاه، شاهنشاه شهید،

۱۷۶

ناصرالدین شاه، غوغای شهرری علیه،

۱۰۹

ناصرالدین شاه، فعالیت سیاسی علیه،

۱۷۸

ناصرالدین شاه، قطع نسل، ۹۰

ناصرالدین شاه، لشکریان ایران

و نقش، ۸۱

ناصرالدین شاه، مسئله سفر - به اروپا،

۷۶

ناصرالدین شاه، ناچار می‌شود، ۳۴

ناصرالدین شاه، ناسزاگویی - به

ملکم، ۱۰۳

www.KetabFarsi.com

بها: ۱۸۰ ریال

شماره ثبت ۶۱۴ - ۲۶
۲۵۰ ریال

طرح جلد از هوشنگ عزیزی